

Rantasalmen kirkko

"Uskotaan Jumalaan ja eletään ihmisiksi."
RANTASALMEN KAPPELISEURAKUNTA†

Rantasalmen kirkko

Rantasalmen kirkkoon sisään astuva kokee yllätyksen: Ulkoa kirkko näyttää vanhalta, mutta sisällä odottaa avara ja valoisa kirkkosali. Alkuperäinen uusgoottilainen tiilikirkko valmistui vuonna 1904, mutta se paloi sisäosiltaan poroksi kesäkuussa 1984 salaman sytyttämänä. Punatiilisestä rakennuksesta jäivät jäljelle vain ulkoseinät. Raunioituneen kirkon sisälle rakennettiin uusi, moderni Herran huone. Sen suunnitteli arkkitehti Carl-Johan Slotte. Tämä kirkko nimettiin **Turvapaikaksi** (Refugium).

Nykykirkkoon mahtuu 700 henkeä. Kirkon takaosan käytävillä on luostarimaista tunnelmaa. Kirkkotorilla voi kahvitella, pitää juhlia ja taidenäyttelyitä. Tornin eteisessä on palaneen kirkon muistovitriini ja sankarihautoihin haudattujen nimitaulut. Yläkerrassa sijaitsee tornihuone.

Esineistöä pelastettiin ehtoolliskalusto, ruotsalaisen Louis Sparren alttaritaulu Kristus Emmauksen tiellä (1906) sekä tornin museuhuoneessa roikkunut, rantasalmelaisen Daniel Åkermanin alttaritaulu Vapahtaja ristillä (noin 1840).

Rantasalmen kirkon raivokas palo tuhosi myös kirkontornin, joka sortui. Uskonnontonta sinänsä, raunioista löytyi virsikirjan lehti. Teksti on vanhasta virrestä 145 ja viittaa Matteuksen evankeliumin 6. lukuun, jossa kehoitetaan turvaamaan yksin Jumalaan, koska mikään aineellinen ei kestä:

Säe 1: Oi ihminen, mieles se paina, ettei pysy maailma tää. Ei kestä, ei seiso se aina, vaan kaikkineen pois häviää. Siis maailman murhe sä heitä ja pakene turhuuden teitä, jos tahdot sä taivaasehen.

Säe 2: Sä kahtako palvella voisit, sun Luojaas ja mammonaa maan? Jos toiselle sydämes soisit, et toista voi palvellakaan. Oi ihminen, valitse parhain, tuo sydämes Herralle varhain, se hänelle tuo kokonaan.

Kirkkosali

Kirkkosalin alttarialue on avoin. Ensimmäisenä katse kiinnittyy Pauno Pohjolaisen puiseen **alttaritaideteokseen**, johon on kuvattu avoin portti tai ovi. Ristinmuotoinen teos on Jeesuksen kuoleman ja ylösnousemuksen vertauskuva. Avautumisillaan oleva ovi kutsuu ylösnousemukseen. Risti tuntuu laajenevan koko kirkkotilaan. Teoksen väreinä ovat harmaa ja punainen, Kristuksen veren ja Pyhän Hengen väri. Pohjolainen ei antanut teokselleen nimeä, jotta jokainen voisi tulkita sitä vapaasti. Ristisymboli on löydettävissä mm. kastemaljasta, lehterin kaiteista, kirkkotekstiileistä, ovien vetimistä, urkujen etupaneloinnista ja kattoikkunasta. Alttaripöytään on kaiverrettu viisi ristiä muistuttamaan Jeesuksen haavoista Golgatalla. Palaneesta kirkosta pelastettu **alttaritaulu** Kristus Emmauksen tiellä on sijoitettu kunniapaikalle sisäänkäynnin yläpuolelle. Keraaminen **kastemalja** on lahjoitus. Se on ainoa kiinteä esine kuorissa. Malja kertoo Jumalan kasteessa lahjoittaman armon pysyvyydestä; vaikka ihminen hairahtuisi, niin Jumalan rakkaus on pysyvää. Kastepöydän neljä reliefiä ovat Leena Mäki-Patolan valmistamat. Mukana on myös kärjellään oleva vino-neliö, jonka keskellä on risti. Kristus, armahtaja, syntyy maailmaan - siinä on ihmisen turvapaikka. **Kirkkotekstiilit** on suunnitellut ja valmistanut kankuri Marke Aspivaara. Tekstiilejä ovat antependium eli alttarin edustaa peittävä tekstiili, kirjaliina, kalkkiliina sekä alba, vyö, stola ja messukasukka. Tekstiileissä kuvastuu Y:n muotoisena viinipuu, joka on Kristus, oksat ovat seurakunta. Värisarjoja ovat valkoinen, punainen, vihreä, violetti ja musta. **Saarnatuoli** on laskettu kuulijoiden tasolle. Siirreltävät kirkkotuolit mahdollistavat kirkkosalin muuntelun kulloistakin tilaisuutta varten. **Lähetyskynttelikön** keskimäinen osa on valmistettu palaneen kirkon kattokruunun osista. **Uruissa** on 41 äänikertaa, ja ne on tehty Veikko Virtasen urkurakentamossa. Kirkon kolme kelloa soittavat virren 382 Sinuhun turvaan Jumala -sävelmää. Muunnelmat on tehnyt Rantasalmen entinen kanttori Pekka Rönkkönen.

Arkkitehdille, kuvataiteilijalle ja tekstiilitaiteilijalle myönnettiin vuonna 1989 kirkon kuvataidepalkinto tunnustuksena Rantasalmen kirkon alttarialueen suunnittelusta.

Välähdys seurakunnan historiasta

Rantasalmen itsenäinen kirkkopitäjä syntyi, kun Ruotsin kuningas Juhana III antoi asiasta määräyksen syksyllä 1578. Rantasalmi sai oman kirkkoherran, myös seurakunnan alue määriteltiin. Ensimmäinen kirkkoherra oli Laurentius Henrici eli Lauri Henrikinpoika (1578-1613). Häntä aiemmin paikkakunnalla ei ollut omaa pappia. Jo ennen näitä tapahtumia Rantasalmella toimi lähes 25 vuotta Säämingin kirkkopitäjän alainen kappelikirkko. Vuonna 2016 palattiin entiseen, kun Rantasalmen itsenäinen seurakunta liittyi kappeliseurakuntana Savonlinnan seurakuntaan.

Kirkot

Rantasalmen kolme ensimmäistä kirkkoa sijaitsivat hautausmaan mäellä, neljäs ja viides nykyisellä paikalla.

Ensimmäinen puukirkko oli Säämingin alainen rukoushuone 1554 tienoilta lähtien. Rantasalmen seurakunnan itsenäistymisen jälkeen se palveli pitäjänkirkkona, ja oli käytössä satakunta vuotta.

Toinen puukirkko lienee valmistunut 1665. Siinä oli erillinen kellotapuli. Sisustus oli säätyläisten lahjoittama, lisäksi koristuksena käytettiin mm. aateliston vaakunoita ja miekkoja. Rakennus säilyi käytössä yli Isonvihan vuosien.

Kolmas puukirkko oli puinen ristikirkko. Sen rakentaminen aloitettiin 1741, kirkko vihittiin käyttöön 1745. Se laajennettiin kaksoisristikirkoksi 1863. Rakennus oli käytössä vuoteen 1904. Vanha puukirkko myytiin kunnalle 1906, ja siitä tehtiin sairaala sekä kansakoulu. Kolmiosainen alttarimaalaus oli rantasalmelaisen Daniel Åkermanin käsialaa: Getsemane, Vapahtaja ristillä ja Ehtoollinen. Kaksi tauluista tuhoutui tiilikirkon palossa 1984, ainoastaan ristikuva pelastui. Se konservoitiin 2018 Valamon konservointilaitoksessa ja asetettiin esille seurakuntatalolle.

Neljäs uusgoottilainen tiilikirkko oli käytössä 1904-1984. Se oli tunnetun kirkkoarkkitehdin Josef Stenbäckin käsialaa. Rantasalmen tiilikirkkoon mahtui noin 2500 sanankuulijaa. Se tuhoutui salaman sytyttämässä tulipalossa 1984. Alttaritauluna oli Mannerheimin langon, kreivi Louis Sparren, Kristus Emmauksen tiellä. Stenbäck suunnitteli runsaasti kirkkoja, mm. Mikkelin tuomiokirkon ja Joensuun kirkon.

Viides, modernisoitu kirkko rakennettiin palossa säilyneiden punatiiliseiniä sisäpuolelle. Ulkomuoto on samantapainen kuin ennenkin, mutta sisäosat kokivat täydellisen muutoksen. Uudelleenrakentamisen suunnitteli arkkitehti Carl-Johan Slotte. Kirkko vihittiin käyttöön 1989.

Seurakuntatalo Kirkkorinne

Rantasalmen seurakuntatalo kappeleineen on valmistunut 1961. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Ahti Korhonen. Talo saneerattiin 1993, suunnittelijana arkkitehti Carl-Johan Slotte. Salissa on tilaa 126 henkilölle, lisäksi kahvioon mahtuu 56 henkilöä. Myös seurakunnan työntekijöiden työtilat sijaitsevat rakennuksessa. Pääosa Rantasalmen hautajaisista pidetään Kirkkorinteeksi nimetyssä seurakuntatalossa.

Kappeliin on sijoitettu rantasalmelaisen Daniel Åkermanin (1805-1853) alttari-maalaukseen Vapahtaja ristillä noin vuodelta 1840. Teos on konservoitu Pakomaan rahaston varoilla 2018.

Rantasalmen hautausmaa

Hautausmaa-alueita on lähes kahdeksan hehtaaria. Siihen kuuluu nurmikkoa, luonnon koivikkoa ja mäntymetsää, samoin hiekka-alueita.

Sankarihautausmaalla on useita muistomerkkejä.

Rantasalmen graniittisen **sankarihaudan** on veistänyt hautausmaa-arkkitehti Ilmari Wirkkala. Teemana on polvistunut sotilas. Alkujaan se pystytettiin sisällissodassa kaatuneiden valkoisten muistoksi, mutta ajan saatossa siitä on muodostunut kohde, jossa käydään kunnioittamassa kaikkia sotiemme veteraaneja, myös talvi- ja jatkosodan.

Sankarihaudan muistomerkkiä laajennettiin 1961, suunnittelijana Ilmari Wirkkala ja toteuttajana hänen poikansa, kuvanveistäjä Tapio Wirkkala. Hautausmaa sai kuparisen ristin soihtuineen, lisäksi hautakivet 314 sankarivainajalle ja kahdelle lotalle.

Vuonna 1977 pystytettiin **Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki** rajan taakse jääneiden vainajien kunniaksi. Aloite tuli Rantasalmen Karjala-seuralta. Muistomerkin symbolit, kantele ja lehvä, kertovat karjalaisen kulttuurin juurista.

Petäjäsaaren taistelun muistomerkin on suunnitellut taiteilija Kaija-Leena Hänninen. Merkki paljastettiin 2001. Materiaalina on käytetty Petäjäsaaren ja Rantasalmen kiveä, mm. vanhojen hautojen reunakiviä. Muistomerkin ydin koostuu kolmesta kivipylvästä, jotka kannattelevat Petäjäsaaresta tuotua kiveä. Taustalla seisoo kolme lyhyempää paatta. Teemana ovat koti, uskonto ja isänmaa. Laatokan koillisosassa sijaitsevassa kallioisessa Petäjäsaarella kaatui talvisodassa, 6. maaliskuuta 1940, erityisen paljon rantasalmelaisia. Suru kosketti koko pitäjää. Miehiä menehtyi 58. Myös Nilsiästä ja Enonkoskelta kaatui runsaasti taistelijoita. Aloite Petäjäsaaren muistomerkistä tuli Rantasalmen sotainvalideilta ja rintamaveteraaneilta. Pystyttämisestä huolehtivat Rantasalmen Lions Club, kunta ja seurakunta. Mukana oli runsaasti talkoolaisia.

Hautausmaalla on **vanhan puukirkon muistopaikka** sekä **muualle haudattujen vainajien muistelupaikka**. Valkoinen, puinen **ruumishuone** toimii nykyisin työvälinevarastona. Vuodesta 2018 lähtien hautausmaalla kävijöitä ilahduttavat myös savonlinnalaisen haudankaivajan Marko Ruuskasen **16 taidelinnunpönttöä**.

Hengenmiehiä ja säätyläisiä

Rantasalmi tunnetaan paitsi osaavasta rahvaastaan, myös ruotsinkielisistä säätyläisistään ja kartanoistaan. Pitäjän multiin on haudattu mm. Aminoffien ja Pistolekorsien sukua. Ehrnroothin sotilassuku vaikutti Rantasalmella Leislahden puustelissa ja Asikkalan Södervikissä eli Rouhialan kartanossa.

Rantasalmen hautausmaalla lepää myös Suomen pyhäkoulun isä, rovasti, juma-luusopin tohtori Johan Fredrik Bergh (1795-1866) vaimonsa Eva Fredrika Tandefeltin (1792-1868) kanssa. Herran palvelija Bergh syntyi Suonenjoella ja kuoli Rantasalmen pappilassa. Kansa rakasti tätä 1800-luvun johtaviin herännäispappeihin kuulunutta miestä. Hän toimi Rantasalmen kirkkoherrana 1857-66. Taitava sielunhoitaja edisti kansan lukutaitoa, ajoi koulujen perustamista, raittiusaatetta ja oli käynnistämässä hengellistä lehdistöä. Bergh oli pappissäädyn edustaja valtiopäivillä 1863-64.

RANTASALMEN KAPPELISEURAKUNTA[†]
savonlinnanseurakunta.fi/rantasalmen-kappeliseurakunta